

Atkritumu apsaimniekošanas politika Latvijā

Publicēts: 20.03.2020.

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.- 2028. gadam

Informācija par pasākumiem Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021.-2028.gadam ieviešanai

Zemkopības ministrijas sniegtā informācija par pārtikas derīguma termiņu izpratni un pārtikas izšķērdēšanas samazināšanu

Pārtikas produktu marķējumā tiek sniegta plaša informācija par pārtikas produktu. Marķējumā var redzēt, piemēram, pārtikas produkta uzturvērtības paziņojumu, sastāvdaļu sarakstu, alergēnus un tai skaitā – pārtikas produkta derīguma termiņu "Izlietot līdz..." vai "Ieteicams līdz..."

Galīgais derīguma termiņš "Izlietot līdz..." un minimālais derīguma termiņš "Ieteicams līdz..." bieži vien patērētājam ir neskaidri, bet atšķirības starp tiem ir viegli saprotamas, ja zinām, kādas tās ir.

Atšķirība starp galīgo derīguma termiņu "Izlietot līdz..." un minimālo derīguma termiņu "Ieteicams līdz..."

Pārtikas produktiem, kuriem ir īss derīguma termiņš un kuri ātri bojājas, marķējumā parasti raksta "Izlietot līdz..." un norāda konkrētu datumu, kas ir pēdējais derīguma termiņa datums, pēc kura pārtiku uzturā lietot nedrīkst. Pēc "Izlietot līdz..." derīguma termiņa beigām pārtiku nedrīkst gatavot vai sasaldēt, pat ja tas izskatās un smaržo labi.

"Ieteicams līdz..." norāda datumu, līdz kuram pārtikas prece saglabā paredzēto kvalitāti. Minimālais derīguma termiņš "Ieteicams līdz" ir datums, līdz kuram pārtikas produkts saglabā tam raksturīgās īpašības, ja tiek ievērotas uzglabāšanas prasības. Pēc minimālā derīguma termiņa "Ieteicams līdz..." beigām pārtiku var lietot uzturā, bet tās garša, smarža, visticamāk, nav tik laba kā produkta derīguma termiņa laikā.

Galīgais derīguma termiņš "Izlietot līdz..." parasti attiecas uz gaļu un tās produktiem, zivīm un to produktiem, pienu un piena produktiem, olu produktiem, kā arī gataviem ēdieniem, piemēram, salātiem, ar noteikumu, ka tiek ievēroti produkta uzglabāšanas nosacījumi. Pretējā gadījumā to nevar lietot uzturā – pat pirms derīguma termiņa beigām.

Minimālo derīguma termiņu "Ieteicams līdz..." parasti liek produktiem, piemēram, konservētiem produktiem, sausajai pārtikai (makaroniem, rīsiem, putrainiem, zirņiem u.tml.), kā arī maizei, šokolādei, augu eļļai un citiem ilgi uzglabājamiem pārtikas produktiem.

Minimālais derīguma termiņš "Ieteicams līdz..." dažādiem produktiem ir ievērojami atšķirīgs. Piemēram, maizei derīguma termiņš parasti ir 7 dienas, bet konservētiem produktiem tas var būt pat vairākus gadus.

Galīgais derīguma termiņš "Izlietot līdz..."

"Izlietot līdz..." norāda datumu, līdz kuram pārtika ir nekaitīga un to drīkst lietot uzturā.

Parasti šādu derīguma termiņu liek uz produktiem, kuri ātri bojājas, piemēram, zivīm, gaļas produktiem, iepriekš

sagatavotiem pārtikas produktiem, piena produktiem un citiem dzīvnieku izcelsmes produktiem.

Pārtikas lietošana pēc "Izlietot līdz..." datuma var radīt saindēšanās risku ar pārtiku. Noteikti pievērsiet uzmanību kāds datums ir uz etiķetes.

Pārtika, kurai ir beidzies galīgais derīguma termiņš "Izlietot līdz...", var izskatīties labi un šķiet, ka to var lietot uzturā, bet kaitīgās baktērijas nav redzamas un tām nav smaržas.

Pārtikas produkti, kuriem marķējumā ir norādīts galīgais derīguma termiņš "Izlietot līdz...", ir jāpārbauda katru dienu arī derīguma termiņa laikā, lai pārlicinātos, ka tie joprojām ir nekaitīgi un lietojami uzturā.

Ievērojiet uzglabāšanas norādījumus, piemēram, "Uzglabāt ledusskapī" vai "Uzglabāt 2–4°C". Neievērojot šos norādījumus, pārtikas preces sabojāsies ātrāk un pastāv risks saindēties ar pārtiku.

Pareizi sasaldējot pārtikas preces mājās tūlīt pēc to iegādes, varat paildināt to galīgo derīguma termiņu "Izlietot līdz...". Taču ievērojiet norādījumus uz iepakojuma, piemēram, "Sasaldēt līdz galīgajam derīguma termiņam", "Gatavot sasaldētu" vai "Pirms lietošanas pilnībā atkausēt un izlietot 24 stundu laikā".

Ja pārtikas produkts, kuram marķējumā norādīts galīgais termiņš "Izlietot līdz...", ir atvērts, ievērojiet uzglabāšanas un lietošanas norādījumus, piemēram, "Pēc atvēršanas izlietot trīs dienu laikā", un paturiet prātā, ka pārtikas produkts jāizlieto pirms tās galīgā derīguma termiņa "Izlietot līdz..." beigām.

Minimālais derīguma termiņš "Ieteicams līdz..."

Minimālais derīguma termiņš "Ieteicams līdz..." norāda datumu, cik ilgi pārtikas produkts būs viskvalitatīvākais.

To norāda dažādiem pārtikas produktiem, tai skaitā svaigiem, saldētiem, žāvētiem un konservētiem pārtikas produktiem.

Pārtika, kurai beidzies minimālais derīguma termiņš "Ieteicams līdz..." ir nekaitīga, bet tā var zaudēt daļu garšas, smaržas un kvalitātes.

Minimālais derīguma termiņš "Ieteicams līdz..." parasti tiek norādīts uz produktiem, kuriem ir ilgāks uzglabāšanas laiks.

Jāatceras!

Pārtika, kas marķēta ar minimālo derīguma termiņš "Ieteicams līdz" ir nekaitīga un to var lietot uzturā pēc derīguma termiņa beigām, ja ir ievēroti uzglabāšanas nosacījumi.

Pārtika, kurai ir beidzies galīgais derīguma termiņš "Izlietot līdz...", uzturā lietot nedrīkst.

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2013.-2020.gadam ir noteikti šādi atkritumu apsaimniekošanas mērķi:

novērst atkritumu rašanos, palielinoties ekonomiskajai izaugsmei, un nodrošināt kopējā radīto atkritumu daudzuma ievērojamu samazināšanu, izmantojot maksimāli visas labākās pieejamās atkritumu rašanās novēršanas iespējas un labākos pieejamos tehniskos paņēmienus, palielinot resursu izmantošanas efektivitāti un veicinot ilgtspējīgākas patērētāju uzvedības modeļa attīstību;

nodrošināt atkritumu kā resursu racionālu izmantošanu;

nodrošināt, ka radītie atkritumi nav bīstami vai arī tie rada nelielu risku videi un cilvēku veselībai, atkritumi pēc iespējas tiek atgriezti atpakaļ ekonomiskajā apritē, it īpaši izmantojot pārstrādi, vai arī tiek atgriezti vidē noderīgā (piemēram, komposts), un, ka atkritumi tiek pārstrādāti pēc iespējas tuvāk to rašanās vietām;

nodrošināt apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanu un atkritumu apglabāšanu cilvēku veselībai un videi drošā veidā;

Organizējot, plānojot un veicot atkritumu apsaimniekošanu, jāievēro prasības šādā prioritārajā secībā:

1. novērst atkritumu rašanos;
2. samazināt radīto atkritumu daudzumu (apjomu) un bīstamību;
3. veicināt atkritumu sagatavošanu atkārtotai izmantošanai;
4. atkārtoti izmantot pienācīgi sagatavotus atkritumus;
5. veicināt atkritumu pārstrādi;
6. veikt atkritumu reģenerāciju citos veidos, piemēram, iegūstot enerģiju;
7. veikt atkritumu apglabāšanu tādā veidā, lai netiktu apdraudēta vide, cilvēku dzīvība un veselība;
8. nodrošināt slēgto atkritumu izgāztuvju un atkritumu poligonu rekultivāciju atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Plānā (2013.-2020.gadam) ietvertās rīcības attiecas uz šādu atkritumu veidiem un plūsmām:

sadzīves atkritumi, tajā skaitā nebīstamie rūpniecības atkritumi;

izlietotais iepakojums, drukātie izdevumi un reklāmas;

bīstamie atkritumi, tajā skaitā bīstamie rūpniecības atkritumi, polihlorētos bifenilus un polihlorētos terfenilus saturošu iekārtu atkritumi, ārstniecības iestāžu atkritumi un veterinārmedicīniskās aprūpes prakses darba vietās radītie atkritumi;

videi kaitīgo preču atkritumi (izlietotās baterijas un akumulatori, naftas produktu atkritumi, elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumi, nolietotas riepas);

nolietotie transportlīdzekļi, uz kuriem attiecas Nolietotu transportlīdzekļu apsaimniekošanas likuma 3.panta pirmā daļa (vieglie automobiļi, kas paredzēti pasažieru pārvadāšanai, kam ir ne vairāk par astoņām sēdvietām papildus šofera sēdvietai un vismaz četri riteņi; kravas automobiļi ar pilnu masu, ne lielāku par 3,5 tonnām, kas paredzēti kravas pārvadāšanai un kam ir vismaz četri riteņi (izņemot antīkos automobiļus — transportlīdzekļus, kas ir īpaši vērtīgi kolekcionāriem, tiek uzglabāti videi drošā veidā un ir gatavi lietošanai vai arī izjaukti pa daļām), tricikli un kvadricikli) (turpmāk – transportlīdzekļi).

bioloģiski noārdāmi atkritumi;

būvniecības un būvju nojaukšanas atkritumi.

Sadzīves atkritumu, tai skaitā sadzīvē radušos bīstamo atkritumu, apsaimniekošanu savā administratīvajā teritorijā organizē pašvaldība atbilstoši pašvaldības saistošajiem noteikumiem par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, ievērojot atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu un reģionālos atkritumu apsaimniekošanas plānus.

Lai valstī maksimāli īsā laikā panāktu pozitīvu attīstību atkritumu apsaimniekošanā, izveidojot vides prasībām atbilstošu atkritumu apglabāšanas infrastruktūru, un efektīvi izmantotu pieejamos vietējos resursus un piesaistītu ES fondu līdzekļus, izstrādājot atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu 2006.-2012.gadam, tika noteikti un darbojas 10 atkritumu apsaimniekošanas reģioni (AAR):

- a) Austrumlagales atkritumu apsaimniekošanas reģions;
- b) Dienvidlatgales atkritumu apsaimniekošanas reģions;
- c) Liepājas atkritumu apsaimniekošanas reģions;
- d) Malienas atkritumu apsaimniekošanas reģions;

- e) Piejūras atkritumu apsaimniekošanas reģions;
- f) Rīgas atkritumu apsaimniekošanas reģions;
- g) Ventspils atkritumu apsaimniekošanas reģions;
- h) Vidusdaugavas atkritumu apsaimniekošanas reģions;
- i) Zemgales atkritumu apsaimniekošanas reģions;
- j) Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģions.

Atkritumu apsaimniekošanas reģionu veidošana notika uz pašvaldību vienošanās pamata. Atkritumu apsaimniekošanas reģioni tika veidoti, ņemot vērā ekonomiskās analīzes,^[1] kas tika veiktas „Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas Latvijai 1998.-2010” izstrādes laikā, un uzskatāmi par indikatīviem.

VARAM uzskata par pamatotu saglabāt esošas AAR robežas un AAR precizēšana 2013.-2020.gada periodā var būt attiecināta tikai uz tiem novadiem, kuri administratīvi teritoriālās reformas rezultātā ir piederīgi vairākiem AAR. AAR robežu precizēšana ir jāveic, pamatojoties uz pašvaldību veikto ekonomisko analīzi.

Visos AAR sadzīves atkritumu apsaimniekošanas poligonus apsaimnieko starppašvaldību uzņēmumi:

- SIA “AADSO” – poligons “Ciniši” Daugavpils novadā,
- SIA “AALAS” – poligons “Križevniki” Rēzeknes novadā,
- SIA “Alba-5” – poligons “Kaudzītes” Gulbenes novadā,
- SIA “Getliņi Eko” – poligons “Getliņi” Stopiņu novadā,
- SIA “Liepājas RAS” – poligons “Ķīvītes” Grobiņas novadā,
- SIA “Piejūra” – poligons “Janvāri” – Talsu novadā,
- SIA “Ventspils Labiekārtošanas kombināts” – poligons Pentuļi Ventspils novadā,
- SIA “Vidusdaugavas SPAAO” – “Dziļā vāda” Krustpils novadā,
- SIA “ZAAO” – poligons “Daibe” Pārgaujas novadā,
- SIA “Zemgales Eko” – poligoni “Brakšķi” Jelgavas novadā un “Grantiņi” Bauskas novadā.

Atkritumu apsaimniekošanas reģioni un atkritumu poligoni Latvijā [\(karte\)](#)

Komersanti, kuri nodrošina poligonu darbību vairākos gadījumos ir starppašvaldību reģionālie uzņēmumi, kuriem ir būtiska loma sadzīves atkritumu apsaimniekošanas organizācijā. Šāda izveidojusies situācija izraisījusi diskusijas par plašāku poligonu lomu, piemēram, veidojot Reģionālo atkritumu apsaimniekošanas centru. Reģionālā atkritumu apsaimniekošanas centra juridiskais statuss ir nosakāms tiesību aktos, to izstrādes laikā diskutējot ar iesaistītajām pusēm par iespējamajiem risinājumiem.

Ražošanas atkritumi ir atkritumi, kas radušies ražošanas procesā vai būvniecībā, savukārt bīstamie atkritumi ir atkritumi, kuriem piemīt viena vai vairākas īpašības, kas padara tos bīstamus. Bīstamo atkritumu vai ražošanas atkritumu sākotnējais radītājs vai valdītājs:

atdala bīstamos atkritumus vai ražošanas atkritumus no citu veidu atkritumiem;

uzglabā bīstamos atkritumus vai ražošanas atkritumus tā, lai tie neapdraudētu vidi, cilvēku dzīvību un veselību, kā arī personu mantu;

nogādā bīstamos atkritumus vai ražošanas atkritumus speciāli aprīkotās bīstamo atkritumu vai ražošanas atkritumu savākšanas vietās vai slēdz līgumu ar attiecīgo atkritumu apsaimniekotāju par bīstamo atkritumu vai ražošanas atkritumu apsaimniekošanu, līgumā norādot attiecīgo atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas iekārtas.

Ražošanas atkritumu radītājs par radīto ražošanas atkritumu apsaimniekošanu var slēgt līgumu ar sadzīves atkritumu apsaimniekotāju, kuru noteiktajā kārtībā ir izraudzījusies pašvaldība vai izvēlēties to pats.

Bīstamo atkritumu vai ražošanas atkritumu apsaimniekotājs organizē speciāli aprīkotas bīstamo atkritumu vai ražošanas atkritumu savākšanas vietas.

Par bīstamo atkritumu apsaimniekošanas organizēšanu un koordinēšanu Latvijā ir atbildīga valsts un šīs funkcijas pilda valsts SIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” (LVĢMC). LVĢMC uzdevums ir nodrošināt valsts bīstamo atkritumu infrastruktūras objektu apsaimniekošanu, tajā skaitā bīstamo atkritumu poligona “Zebrene” apsaimniekošanu. Bīstamo atkritumu poligons „Zebrene”, kas atrodas Dobeles novada Zebrenes pagastā, darbību uzsāka 2011.gada 17.janvārī. Šis poligons būs vienīgā bīstamo atkritumu apglabāšanas vieta Latvijā, tai skaitā azbestu saturošo (nesaistītā veidā) atkritumu apglabāšanai.

[Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.-2020.gadam](http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4276)” ir pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4276>

2015. gada aprīlī Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā (VARAM) strādājošā darba grupa secināja, ka dalītā atkritumu vākšanas sistēma efektīvāk sasniegs mērķi – samazināt poligonos noglabājamo apjomu un aizvien vairāk sadzīves atkritumu pārstrādāt vai izmantot enerģijas iegūšanā.*

Plānojot sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmu nākotnē, bija jāizšķiras, vai paralēli dalīto atkritumu vākšanas sistēmai attīstīt arī dzērienu iepakojumu depozīta sistēmu. Dalītās vākšanas sistēma Latvijā jau ir ieviesta, un tās attīstībā gadu gaitā ieguldīti līdzekļi, izveidojot dalītās vākšanas punktus un laukumus, uzstādot īpašus dalītās atkritumu vākšanas konteinerus, izbūvējot šķirošanas līnijas. Sistēmā jau investēti gan pašvaldību, gan ES fondu, gan privātie līdzekļi. Dalītā atkritumu vākšana ar katru gadu strādā veiksmīgāk, un sašķīrotā iepakojuma apjoms Latvijā aug.

Izvērtējot ieguvumus un zaudējumus, darba grupa secināja, ka depozīta sistēmas ieviešana prasītu būtisku izdevumu pieaugumu, taču mērķis, ievērojami samazināt poligonos apglabājamo atkritumu daudzumu, netiktu sasniegts. Latvija uzņēmusies saistības līdz 2020.gadam uz pusi samazināt to atkritumu daudzumu, kas tiek apglabāts poligonos.

[Darba grupas par atkritumu apsaimniekošanas normatīvo aktu pilnveidošanu protokolu izraksts](#)

**Darba grupa tika izveidota ar vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra Kaspara Gerharda rīkojumu, tajā apvienojot pašvaldības, uzņēmēju un nozaru asociācijas - Latvijas atkritumu saimniecības uzņēmumu asociācija, Latvijas atkritumu saimniecības asociācija, Latvijas Pašvaldību savienība, Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācija, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, Latvijas Lielo pilsētu asociācijas, Latvijas Pārtikas tirgotāju asociācija, Latvijas Tirgotāju asociācija, Vides konsultatīvā padome.*

[1] Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2006.-2012.gadam, <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2271>

<https://www.varam.gov.lv/lv/atkritumu-apsaimniekosanas-politika-latvija>